

NOTES

UNA OBRA SOBRE L'«STATUS QUAESTIONIS» DE LA TEOLOGIA FONAMENTAL

Dos professors de Teologia Fonamental (= TF) de la Facultat de Teologia de la Pontificia Universitat Gregoriana de Roma acaben d'editar un volum de 443 pp. titulat *Problemi e Prospettive di Teologia Fondamentale* (Ed. Queriniana, Brescia 1980) amb dinou col·laboradors més. És un intent de plantejar l'*status quaestionis* a l'inici d'un nou decenni i es presenta com el més important després de la guerra (contraportada).

La *Introducció* és deguda als dos editors. R. Latourelle i G. O'Collins, i planteja així la qüestió: «che cosa è essa (= TF) oggi, e quale probabile direzione prenderà negli anni ottanta?» (p. 13). Per a respondre a aquesta qüestió s'ha demanat la col·laboració internacional de diversos professors provinents d' Austràlia, Bèlgica, Canadà, Espanya, França, Alemanya, Itàlia, Malta i Estats Units. Les diverses col·laboracions s'han distribuït en quatre grans capítols que els editors presenten d'una forma genèrica així com els diversos autors. A la fi proposen, breument, *uns punts* substancials *d'acord* que val la pena de transcriure: a) presa de consciència de part de tots que l'actitud de l'esperit ha canviat i que l'actual *interlocutor* de la TF, creient o no, és un home «signat» per l'amplària del saber contemporani i de la incontrollable cursa del progrés; b) la TF, conscient de la complexitat dels problemes estudiats, és *més modesta*, preocupada més per trobar el sentit i la *intel·ligibilitat* que no pas els arguments irrefutables; c) la TF reconeix que té una funció dogmàtica, així com la *dogmàtica* no pot sostreure's a una *dimensió apològica o fonamental*; d) molts s'allunyen d'una TF vista com una terra sense fronteres i cerquen un retorn a una *disciplina més identificada*; e) el *crisocentrisme* s'imposa com a principi metodològic; f) se subratlla l'*atenció a l'home*, subjecte de l'acolliment de la revelació, dels signes i de la fe; g) la TF està immersa en els problemes plantejats per la *història, la filosofia*, sobretot antropològica, *el llenguatge, l'hermenèutica*; h) la TF és sensible avui més que mai, a la *participació* activa en la vida de l'Església; i) alhora està més atenta a totes les formes de *diàleg*, amb altres religions de salvació, amb altres esglésies, amb altres disciplines. Segons Latourelle - O'Collins, aquests nou «punti d'accordo rappresentano, a nostro avviso, un sostanziale progresso e una preziosa promessa d'un futuro più fecondo» (p. 20).

La *Part quarta* és dedicada a *Prospectives Eclesiològiques* i també inclou sis col·laboracions. A. Dulles, un dels teòlegs nord-americans més coneguts, parla de *La Chiesa: sacramento e fondamento della Fede* (pp. 319-337). L'A. segueix Newman en el referent a l'epistemologia de la conversió religiosa amb el seu famós «illative sense». Alhora troba ajut en la teologia heurística de M. Polany (*Personal Knowledge*, New York 1964) per a comprendre l'Església com a sacrament i fonament de la fe.

K. Rahner presenta unes *Osservazioni sulla situazione della fede oggi* (pp. 339-358). En la seva línia coneguda, posa de relleu la importància de mostrar la credibilitat *interna* dels dogmes i dels textos de l'ensenyament oficial. Inspirant-se en el Vaticà II, en parlar dels no-cristians i no-creients diferencia entre opció fonamental de la fe i adhesió explícita i reflexa menys radical quant a alguns dogmes, de la qual cosa treu conseqüències pastorals (pp. 356-358).

P. Rossano, del Secretariat Pontifici per als no-cristians, planteja una qüestió típica: *Teologia e Religioni: un problema contemporaneo* (pp. 359-378). Basant-se en la declaració del Vaticà II, *Nostra Aetate*, examina el problema teològic de les religions sota aquests aspectes: 1) dimensió religiosa en una perspectiva teològica; 2) les religions com a fruit de la recerca religiosa de l'home; 3) els problemes que les religions posen al teòleg: unitat/pluralitat, revelació, salvacions...

H. Fries, professor de TF a Munich, tracta sobre *Chiesa e chiese* (pp. 379-396). Després del Vaticà II, el terme Església pot ésser usat de forma anàloga i en plural. La pluralitat en la unitat indica que les esglésies tenen el seu lloc en l'única Església de Crist. «Lungo un processo di riconoscimento correttamente inteso e come realizzazione del compito e della promessa di una 'ecclesia semper reformanda', che la realtà di chiesa e chiese giunge al suo compimento» (p. 396).

G. O'Collins tracta dels *Criteri per l'interpretazione delle tradizioni* (pp. 397-411). L'A. estudia com discernir «la puresa de l'Evangeli» (Trento), la «fe catòlica que ens ve dels Apòstols» (Cànon Romà) o la Tradició a l'intern de les tradicions, per mitjà de set criteris: el magisteri, el cànon de Vicenç de Lerins, el *sensus fidei*, la continuïtat, els símbols de fe, l'apostolicitat i les Escripures. Tot plegat conflueix vers un darrer criteri: la presència i el poder del Senyor ressuscitat.

J. Alfaro clou tot el llibre amb un estudi acurat i significatiu, *La Teologia di fronte al Magistero* (pp. 413-432). Es tracta d'un problema que se situa a l'interior de la relació fe/raó. La teologia (*fides quaerens intellectum*) en relació amb el magisteri té les següents funcions: comprensió de l'existència mateixa d'un magisteri a l'intern de la Revelació constituïda per l'adveniment únic de Crist; interpretació del contingut de les definicions magisterials triplement: retrospectiva, introspectiva i prospectiva.

Aquest llibre, per la seva novetat i característiques, bé mereixia una llarga ressenya, oi més quan vol ésser un *status quaestionis* sobre la TF avui. Recordem els punts substancials d'acord que els mateixos editors presenten a la introducció i que ja hem transcrit. Tot i amb tot, ens hauria

plagut, després d'una lectura pausada del llibre, una síntesi més extensa que desenvolupés tant els nou punts d'acord com les variants i els desafiaments més rellevants. Pensem que hauria representat un avenç notable.

Mirat globalment, aquesta funció la realitzen algunes d'aquestes col·laboracions. Sobretot les dues *programàtiques* de J. P. Torrell i R. Latourelle, que amb tot són un xic repetitives. A nivell *cristològic* sobresurten els replantejaments de P. Grech sobre l'antic tractat apològic de Crist, el de T. Citrini sobre el Cristocentrisme com a base de la TF i el de G. Ghiberti sobre la Resurrecció.

Sobre *eclesiologia* és potser on trobem menys aquesta panoràmica, tot i que les col·laboracions són notables. És significatiu que l'únic punt d'acord plantejat pels editors sigui: la TF és sensible, avui més que mai, a la participació activa a la vida de l'Església. Tot el tema de la «credibilitat» de l'Església resta marginat, quan de fet a nivell pastoral continua essent una de les grans qüestions que té plantejada la Teologia.

Així, després del Vaticà II, haurien de citar la polèmica pública amb Ch. Davis, sobretot la resposta de G. Baum, *¿Podemos creer en la Iglesia hoy?* (Ed. Fax, Madrid 1971) amb els capítols dedicats especialment a reexaminar aquesta qüestió: «La apologética de ayer» (c.3), «La credibilidad de la Iglesia hoy» (c.4) (pp. 131-228). Vegi's també la reflexió crítica sobre aquesta resposta de T. Citrini, *Credibilità, plausibilità e l'apologetica oggi*, dins *La Scuola Cattolica* 4 (1972) 313-330.

Ahora, segurament hauria estat útil de referir-se a diverses perspectives que s'ofereixen de cara a l'Eclesiologia fonamental. Entre les perspectives que els autors no han tingut en compte podríem enumerar les següents: a) quan H. Küng parla més de dimensions que de notes (*La Iglesia*, Ed. Herder, Barcelona 1968, p. 322); b) quan Y. Congar apunta vers una revelació global de sentit (*Mysterium Salutis IV: I*, Ed. Cristiandad, Madrid 1973, p. 379); c) quan R. Latourelle, relligant-se a K. Rahner, cerca una intel·ligibilitat interna a partir de la conveniència d'una magnitud històrica privilegiada de l'automanifestació de Déu a l'home (*Cristo y la Iglesia, signos de salvación*, Ed. Sígueme, Salamanca 1971, pp. 312s.; K. Rahner, *Oyente de la Palabra*, Ed. Herder, Barcelona 1967, pp. 199ss.); d) quan J. Ratzinger comenta l'expressió característica del Càntic dels Càntics: «sóc negra però formosa» (1,5) (*El Nuevo Pueblo de Dios*, Ed. Herder, Barcelona 1972, pp. 285ss.); e) quan L. Boff reprèn la formulació clàssica sobre «el cristianisme catòlic com l'articulació institucionalment més perfecta del cristianisme» (*Jesuicrist, llibertador*, Ed. Claret, Barcelona 1975, pp. 243s., síntesi del seu treball *Die Kirche als Sakrament*, Schönigh, Paderborn 1972; perspectiva apuntada en el llibre que recensionem per la col·laboració d'A. Dulles, pp. 327-330, alhora que la privilegia a *Modelos de Iglesia*, Ed. Sal Terrae, Santander 1975, p. 204: «el modelo sacramental de eclesiología, a mi juicio, tiene especial mérito»); f) quan de nou Y. Congar subratlla com el concepte de Poble de Déu, propi del Vaticà II, expressa la historicitat i, per tant, la imperfecció, la reformabilitat, d'una Església que «entra en la història dels homes» (LG 9) i el valor alhora intern i extern de la noció d'Església-Sagrament (*Historia de los Dogmas* III, 3c-d, BAC, Madrid

1976, pp. 297s.; *Un pueblo mesiánico: la Iglesia sacramento de salvación*, Ed. Cristiandad, Madrid 1976, pp. 15-119)... ..

Aquestes perspectives, per exemple, haurien pogut ésser una pauta de cara a l'eclesiologia fonamental necessitada cada cop més d'una atenció acurada. Vegi's com a signe l'anàlisi, a partir d'estadístiques i una reflexió aguda, de K. Walf, *Stille Fluchten-Vermutungen zum Exodus aus der Kirche*, a *Orientierung* 1980, pp. 41-45.

I una observació final. Trobem a faltar J. B. Metz, o algú de la línia de la TF crítica i pràctica, encara que tant Torrell com Latourelle el presenten bé. També alguna col·laboració vinguda de Llatinoamèrica (G. Gutiérrez, per exemple, ni tan sols és citat, quan la seva *Teología de la Liberación*, Ed. Sígueme, Salamanca 1972, té molta relació amb una perspectiva fonamental, vegi's pp. 26-41). Tot i amb tot, aquest *status quaestionis* realment excel·lent representarà a partir d'ara un punt de referència clàssic per a la TF d'avui, tot esperant que vagi més enllà de la seva edició original italiana.

Com a cloenda i a tall d'exemple, permeti-se'ns fer una referència especial a la prolífica producció italiana d'aquests darrers anys sobre estudis i manuals de TF: C. Skalický; *Teologia Fondamentale*, Centro ut unum sit, Roma 1979; A. Beni, *Teologia Fondamentale*, Fiorentina, Firenze 1980; G. Ruggieri, *La Compagnia della Fede: linee di teologia fondamentale*, Marietti, Torino 1980, on inclou la seva col·laboració en el *Nuovo Dizionario di Teologia*, Paoline, Roma 1979, pp. 1754-1767; ha fet també una bona presentació de la problemàtica actual F. Arduzzo, *Dizionario Teologico Interdisciplinario I*, Marietti, Roma 21977, pp. 182-202, diccionari on els temes de TF reben un tractament específic i extens. Sobre el moment actual vegi's la panoràmica que presentem en aquesta mateixa revista amb el títol *La Teologia Fonamental, avui*.

Salvador Piè i Ninot